

*Мацьківська Лілія Анатоліївна,
Національний університет "Острозька академія"*

ГЕНДЕРНА СТЕРЕОТИПІЗАЦІЯ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ ЖІНОЧОГО ДИСКУРСУ

Сьогодні у вітчизняній лінгвістиці спостерігається активний розвиток досліджень, присвячених вивченню гендерного параметра у мові та мовленні.

Л.О. Каменська пропонує розділити такі дослідження на два напрями: гендерну лінгвістику, що вивчає мову та мовну поведінку з використанням гендерних методів, та лінгвістичну гендерологію, що вивчає категорію гендеру використовуючи лінгвістичний інструментарій.

У рамках теорії соціального конструювання гендеру ця категорія розуміється як організована модель соціальних відносин між чоловіками та жінками, що визначає їх соціальне співвідношення у суспільстві [2:28].

Гендер не є продуктом природи, він є породженням культури суспільства і співвідноситься із уявленням певного суспільства, конкретної культури про традиційне маскулінне та фемінне. Європейські культури у своїх уявленнях, а відповідно і стереотипах, мають багато спільного, тому не дивно, що у представників різних країн із слабкістю, наприклад, асоціюватиметься жінка, а із силою – чоловік; асоціація буде стосуватися і їх мовлення. Стереотипізація, таким чином, охоплює не лише поняття гендеру, традиційні фізичні чи психологічні характеристики, а й усі прояви людської діяльності пов'язані зі статтю виконавця. Виходячи з останнього твердження, ми можемо співвідносити поняття культурної та гендерної свідомості. Ряд праць описує гендерні стереотипи у різних сферах людського життя (Є. В. Белік, Л. О. Ставицька, Д. Таннен, П. Кемпбелл та ін.). Вони доводять, що гендерні стереотипи чітко фіксуються у мовленні, в результаті чого виникає потреба виокремлення чоловічої та жіночої мовної особистості, описання їх рівнів та проведення контрактивного аналізу цих рівнів. Гендеристи вважають, що жіночій мові властива статичність, нейтральність, у її лексиці частіше зустрічаються застарілі слова та

звороти. Жіноча мова вважається більш емоційною і це, в свою чергу, виявляється у вживанні вигуків (Wow! Oh my God! і т. ін.), метафор, порівнянь, епітетів, образних слів. У лексиконі жінок частіше присутні слова, які описують почуття та психофізіологічний стан. Також жінки схильні до вживання евфемізмів. Вони намагаються уникати елементів панібратства, кличок та інвективної (обсценної) лексики. Д. Таннен стверджує, що “спілкування між чоловіками та жінками можна назвати міжкультурним зіткненням двох розмовних стилів” [5].

Н. М. Гоца у своїй статті наголошує, що вживаючи певні мовні структури під час розмови, жінки переслідують певні цілі і визначає деякі із них:

- часто для жінок спілкування є сенсом стосунків. Саме тому мовлення жінок схильне демонструвати визначальні риси, що заохочують зв'язки, близькість та порозуміння.
- рівність є важливим фактором у жіночому спілкуванні, тому часто вони вживають такі фрази як *I understand, I've felt the same way*, та ін.
- жінкам притаманно підтримувати розмову, залучати інших до неї та заохочувати їх поділитися своїм досвідом та ін.

Особливе місце у аналізі жіночого стилю мовлення займає використання фраз, що, залежно від контексту, можуть означати як впевненість, так і вагання (*hedges*), а також дискурсних службових слів (*discourse particles*). До них відносяться такі слова і вирази як *probably, perhaps, sorta (sort of), kind of, fairly, may be, sure, you know, of course, I guess, etc.* Усі вони можуть виконувати різні функції у дискурсі, залежно від мовної ситуації та цілей, які переслідує мовець.

Цікавим є те, що вживання певних слів та фраз у певному контексті є бажанням жінок залишатися “жіночними”, тобто вживаючи їх під час розмови, жінки вказують на свою невпевненість та вразливість. Окрім того доведено, що вживання фраз *you know, like, you see etc.* зумовлене вибором теми для розмови. Ці теми є більш індивідуальними та особистими ніж ті, на які зазвичай говорять чоловіки.

Як бачимо, жіноче мовлення, так само як і жіночий дискурс справді існує як окреме явище та має власні чіткі характеристики. Частина з них приписується йому на основі отриманих результатів проведених досліджень, а певні риси є результатом усталених та функціонуючих у певному суспільстві гендерних стереотипів.

Література:

1. Горошко Е. И. Особенности мужского и женского вербального поведения. Автореферат дисс. на соискание ученой степени кандидата филологических наук. – М., 1996. – 21 с.
2. Каменская О. Л. Текст и коммуникация / Каменская О. Л. – М.: Высшая школа, 1990. – 236 с.
3. Жеребкин С. В. Введение в гендерные исследования / Жеребкин С. В. // Оукли Э. Феминистическая критика эпистемологических оснований социологии: гендер, методология и модусы человеческого знания. – Харьков.: Харьковский центр гендерных исследований, 2001. – 991 с.
4. Coates J., Women, Men and Language. A Sociolinguistic Account of Sex Differences in Language. – New York. Longman, 1986.
5. Tannen D., You Just Don't Understand.– London, Virago, 1992.